

MENS EN NATUUR

BIOSFEERRESERVATEN: PILOOTSITES VOOR DUURZAME ONTWIKKELING

Brigitte Decadt

Wereldwijd netwerk en 40 jaar ervaring in MAB-sites

Het UNESCO-programma 'Mens en biosfeer' (MAB) startte in 1971 en ontwikkelde sinds 1974 een wereldwijd netwerk van biosfeerreservaten die als hubs werken voor het aanmoedigen en demonstreren van principes van duurzaamheid. De uitdaging is het daadwerkelijk integreren van ecologische, socio-economische en culturele dimensies.

Lokale oplossing voor globale problemen

WNBR (World Network of Biosphere Reserves), het netwerk van MAB-sites, bestrijkt een brede waaier van ecologische en socio-economische contexten en is in continue uitbreiding. Het netwerk van intussen 621 sites in 117 landen fungeert als een verzameling van unieke test- en pilotsites voor onderzoek rond de relatie tussen mens en natuur of over het omgaan met de natuurlijke hulpbronnen en de kwets- en weerbaarheid voor globale (klimaat) veranderingen. De ervaringen van alle biosfeerreservaten circuleren doorheen het wereldnetwerk (WNBR) en houden een gedeelde kennisbasis in stand over de sites. Deze vertegenwoordigen een brede waaier van ecologische en socio-economische lokale contexten, waarbij behoud en

ontwikkeling van de ecosysteemdiensten en van de biologische rijkdom aangemoedigd worden.

Samen sterk

Onder de paraplu van MAB verkennen mensen wereldwijd lokale oplossingen voor globale problemen. Daarbij bieden zowel traditionale kennis en ervaringen van de lokale bevolkingen als innovatieve ideeën inspiratie. Alle belanghebbenden worden aangemoedigd om samen te werken: lokale beslissingsnemers, onderzoekers, ngo's, de burgers, jonge mensen, politici, de economische sectoren en privé-actoren, ...

Functionele zones

In elke site worden drie functionele zones afgebakend: een kernzone waar het behoud van natuurlijke processen en van de biodiversiteit primeert, een bufferzone die als overgangzone voor onderzoek en educatie geldt en een overgangzone waar vooral ontwikkeling thuishoort. De Europese Unie telt 166 biosfeerreservaten in 23 landen (juni 2013), wat een boeiend potentieel biedt aan testsites voor beleid gericht op grotere duurzaamheid.

Interdisciplinair onderzoek

MAB staat voor een duidelijke link tussen het leefmilieu-domein en het socio-economische domein. Het programma benadrukt de noodzaak van een interdisciplinaire aanpak in de studie en de bescherming van het leefmilieu op regionale en op globale schaal. In de sites zijn participatieve dialoog, kennisdeling, armoedebestrijding en verbetering van het menselijk welzijn aan de orde. De sites zijn gekenmerkt door respect voor mensenrechten en culturele waarden, in het bijzonder voor inheemse volkeren en voor het maatschappelijk vermogen om met veranderingen om te gaan.

Regionale en thematische netwerken worden aangemoedigd in het WNBR, om noord-zuid- en zuid-zuidsamenwerking te faciliteren in de lokale en regionale 'leersites' rond klimaatverandering en de evolutie van de biodiversiteit. Samenwerkingen met andere UNESCO-programma's worden aangemoedigd zoals met het Werelderfgoedprogramma (WHP), het Waterprogramma (IHP) en het Programma voor Aardwetenschappen.

Op 12 juni 2015 werd de nieuwe MAB-strategie voor Biosfeerreservaten (2015-2025) goedgekeurd; daaraan wordt een actieplan gekoppeld met een voorstel van een 140-tal concrete activiteiten om de doelstellingen te bereiken. In de nieuwe strategie neemt het onderzoek een nog be-

langrijker plaats in dan voordien. In vijf grote pijlers worden zowel het MAB-functioneringsmodel als de aspecten resultaatgerichte samenwerking en netwerking, goed beheer, duurzame financiering en goede communicatie behandeld. Op het 4de wereldcongres van biosfeerreservaten in Lima, in maart 2016, zou het Actieplan goedgekeurd worden.

De Vlaamse overheid heeft sinds 2014 geïnvesteerd in het driejarenproject BRESEP dat biosfeerreservaten promoot als een innovatief instrument voor het beheer van kustgebieden en eilanden in het zuidoosten van de Stille Oceaan. In het bijzonder in de kustzones en op de eilanden van de westkust van Chili, Colombië, Ecuador, Panama en Peru creëert en versterkt het project de MAB-biosfeerreservaten. Het VLIZ (Vlaams Instituut voor de Zee) heeft daarin een rol als coördinatie- en informatieplatform, bouwend op het netwerk van mariene onderzoeksinstituten in Vlaanderen.

In het bijzonder in Centraal-Afrika is er een behoefte aan verbetering van het beheer van de MAB-sites; onderzoek kan daarbij een belangrijke rol spelen. Een bredere reflectie is aan de gang om de onderzoeksbehoeften van MAB-sites in Centraal-Afrika en breder in alle tropische bosgebieden beter te beschrijven en het onderzoek ter zake te coördineren of 'goede praktijken' en nuttige informatie te delen.

Belgische onderzoekers en ngo's dragen actief bij aan onderzoek en ontwikkeling in MAB-sites o.a. in de Democratische Republiek Congo.

Belgen onderzoeken de veerkracht van tropische bossen
Onderzoekers van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika bestuderen de veerkracht van tropische bossen aan de hand van uitzonderlijke historische collecties en inventarissen van bosesystemen in biosfeerreservaten in het Congobekken. In het BIOSPHERETRAITS-project

werken ze rond de biosfeerreservaten Yangambi en Luki, waar ze collectiegegevens uit de periode 1930-1960 vergelijken met recente gegevens (2013-2015).

Luki en Yangambi als leer-, onderzoeks- en demonstratiesites

Het onderzoek gaat over het inschatten van de invloed van klimaatwijzigingen en van menselijke verstoringen op soorten en op ecosystemen. Er kunnen ook aanbevelingen volgen voor duurzaam beheer van het bos en van zijn (boom)biodiversiteit. De dynamiek van het regenwoud in het Congobekken zal beter begrepen worden. Er zou ook een vergelijking met het Amazonebekken (kunnen) voorzien worden. Het project omvat een luik 'opbouw van onderzoekscapaciteit' in de DR Congo en ook vulgarisering in de dorpen die in de MAB-sites liggen. Daarvoor wordt samengewerkt met Congolese onderzoekers en met de ngo WWF (World Wildlife Foundation).

De uitvoering van het project gebeurt in de periode 2014-2016. Het Federaal Wetenschapsbeleid (Belspo) financiert het onderzoek en voorziet de ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst met het MAB-programma van UNESCO om wisselwerkingen tussen de onderzoekers en Belspo met het MAB-programma te regelen en om bij te dragen aan capaciteitsopbouw voor onderzoek en aan de sensibilisering van Afrikaanse beslissingsnemers.

Beleef het tropisch bos in de Yangambizaal van het KMMA

Vanaf de zomer 2017 komt in het KMMA een permanente tentoonstelling: de Yangambizaal die aandacht geeft aan en vraagt voor het tropische regenwoud. Het concept van biosfeerreservaten (MAB) wordt er geïllustreerd en soortexemplaren uit de collecties van de biosfeerreservaten in Congo zullen getoond worden. In de komende maanden krijgt de scenografie van de zaal haar definitieve vorm.

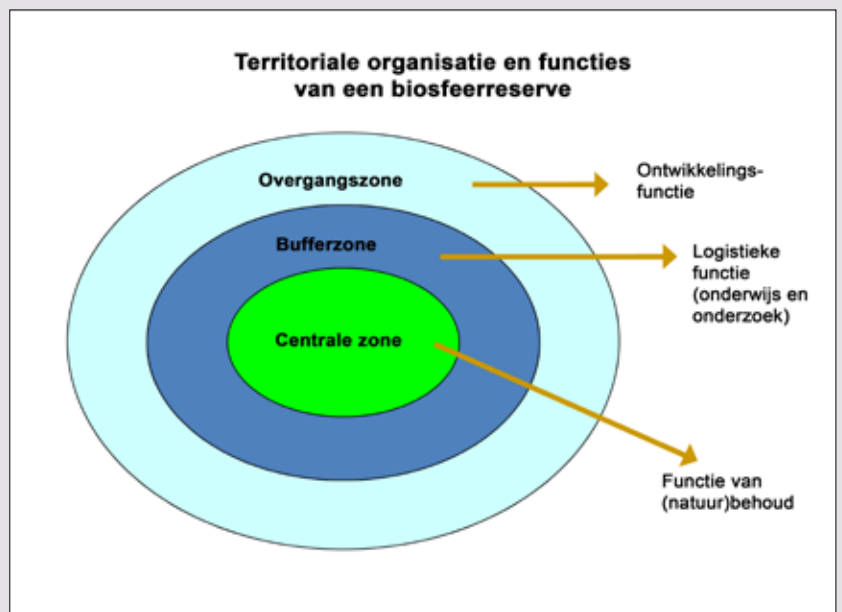
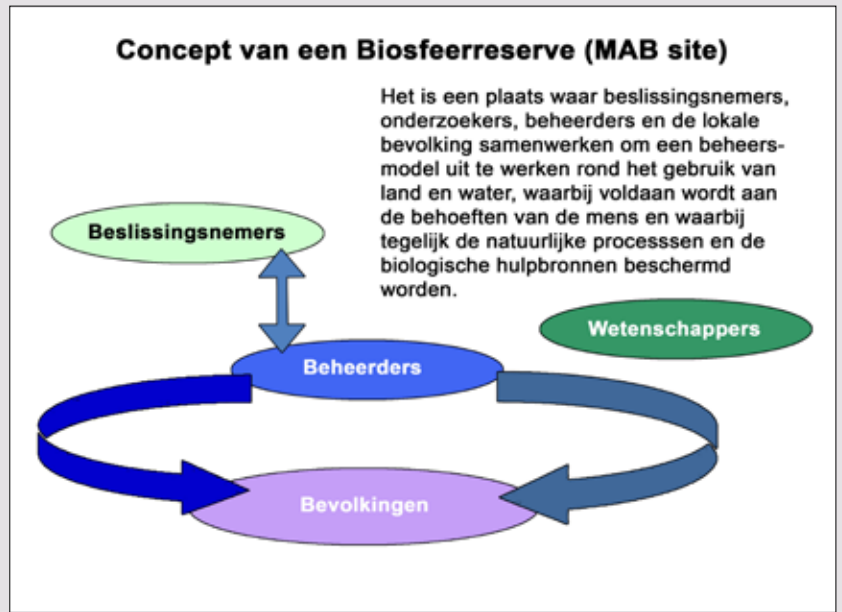
Sprekende bomen

Er wordt ook gedacht aan de installatie van sensoren aan een 'leer'-boom in de Yangambizaal en in de biosfeerreservaten zelf, zodat het brede publiek via internet de leefmilieu- en gezondheidsprocessen in en van die boom kan volgen (sapstroom, groei); dit zou deel uitmaken van een breder project 'Sprekende bomen' dat in meerdere biosfeerreservaten van het MAB-netwerk van UNESCO zou kunnen uitgebouwd worden. Daartoe wordt samengewerkt met het team van Professor Kathy Steppe van de Universiteit Gent, die het concept ontwikkelde.

Op weg naar een eerste Belgische MAB-site

Belpo brengt, als Belgisch aanspreekpunt voor het MAB-programma, alle inspanningen van Belgische onderzoekers in de MAB-sites overal ter wereld in kaart, dit om er meer zichtbaarheid aan te geven, om informatie te delen en om waar mogelijk krachten te bundelen om nog beter de MAB-doelstellingen te bereiken.

België heeft geen eigen MAB-site tot nu toe. Er is een intense dynamiek van dialoog aan de gang tussen gemeenten en regio's, en van voorbereidingen om mogelijk in 2017 met een eerste erkenning van een Belgische MAB-site uit te kunnen pakken. Het gaat over een grensoverschrijdend project met Frankrijk, rond de Boven-Schelde, een project dat een gebied bestrijkt van aan de bron van de Schelde tot in Gent. Op 8 december 2015 vindt daarrond in Doornik een informatie- en sensibiliseringsevent plaats.

Meer

De algemene brochure van het MAB-programma staat op <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/related-info/publications/mab-brochure/>
 Contact Unesco-samenwerking:
 Brigitte Decadt (Belpo)
 Contact Yangambi en het project BIOSPHERETRAITS:
 Hans Beeckman, KMMA

Context Management inventory Remaining flora & fauna

More in depth inventory of flora & fauna: importance of "functional" biological groups

- Producers (including for human nutrition) predators, seed dispersers, pollinators, parasites, etc.

Vines, herbaceous, epiphytes

Fungi